

Marta NOWAKOWSKA*

ŹRÓDŁA INFORMACJI I ICH ISTOTNOŚĆ W PEDAGOGICE

Artykuł dotyczy pedagogiki jako nauki powiązanej z innymi dziedzinami wiedzy oraz różnych rodzajów źródeł informacji. W treści artykułu przedstawiono czym jest pedagogika, jakie są jej działania wychowawcze i dydaktyczne oraz czym jest źródło informacji, jakie są jego rodzaje i jaki wpływ mają na edukację. Uwzględnione zostały również formy źródeł oraz podział na tradycyjne i współczesne. Poruszony został problem dotyczący zagrożeń płynących z nieumiejętnego korzystania z informacji multimedialnych, które mają niekorzystny wpływ na młodego odbiorcę.

Słowa kluczowe: pedagogika, źródła informacji, źródła dokumentalne, źródła niedokumentalne, środki masowego przekazu, multimedia

WSTĘP

Pedagogika jest dyscypliną należącą do nauk społecznych. Jej pojęcie nawiązuje do kultury grecko – rzymskiej i kultury helleńskiej, gdzie *pais* oznacza dziecko, młodzieńca wymagającego umiejętnej opieki, prowadzenia ze strony dorosłego - *paidagogosa*, którym był wykwalifikowany niewolnik, wdrażający dzieci bogatej arystokracji do odpowiednich postaw nabywania dobrych manier lub grzecznego odnoszenia się do innych, uczenia się, uczestnictwa w wielu grach, w wielu zabawach itp. W toku dziejów pedagogika stała się samodzielną częścią nauk humanistycznych, przedmiotem kształcenia akademickiego, zawodowego oraz subiektywną teorią i formą wychowania¹.

Pedagogika współpracuje z wieloma dziedzinami wiedzy. Do nich zaliczane są nauki biologiczne takie, jak antropologia (teoria rozwoju fizycznego, higiena, anatomia, fizjologia), nauki biomedyczne, socjologia, etnologia, psychologia, filozofia, cybernetyka, matematyka, informatyka². Nauki te pozwalają lepiej poznać człowieka pod względem fizycznym, psychicznym i moralnym.

---

* mgr Marta NOWAKOWSKA – Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych

¹ *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, Tom IV, Warszawa 2005, s. 100.

² W. Okoń, *Nowy Słownik Pedagogiczny*, Warszawa 2003, s. 130.

Przedmiotem badań pedagogiki jest przede wszystkim świadoma działalność pedagogiczna, a więc proces wychowywania i nauczania, samowychowania i uczenia się, ich cele, treści, przebieg, metody, środki i organizacja. Pedagogika dzieli się na pedagogikę ogólną – dział analizujący podstawy, strukturę i cele wychowania, metodologię badań i doktryny pedagogicznych oraz filozofię postawy wychowania; pedagogikę porównawczą - dział porównujący systemy edukacyjne różnych krajów w kontekście ich społeczno - chronologicznego rozwoju; pedagogikę specjalną – zajmującą się teorią kształcenia, wychowania jednostek odchylonych od normy fizycznej lub psychicznej; pedagogikę społeczną - dział analizujący środowiskowe uwarunkowania wychowania oraz ich wpływ na rozwój człowieka w różnych okresach jego życia; pedagogikę opiekuńczą prowadzoną przez instytucje opiekuńcze oraz stowarzyszenia i organizacje skupiające dzieci i młodzież; pedagogikę resocjalizacyjną- dział zajmujący się nauką praktyczną – teoretyczną obejmującą zagadnienia wychowania dzieci, młodzieży i dorosłych niedostosowanych społecznie oraz pedagogikę wczesnoszkolną – dział zajmujący się oddziaływaniami wychowawczymi w pierwszych klasach szkoły podstawowej oraz teorią i praktyką nauczania początkowego, jak i również pedagogikę dorosłych – andragogikę³.

Ważnym elementem pedagogiki w procesie kształcenia i wychowywania są źródła informacji. Pozwalają one na poszerzenie horyzontów wiedzy z danej dziedziny nauki. Według W. Piroga źródłem informacji są materiały, które zaspokajają określone potrzeby informacyjne. W szerszym znaczeniu źródłami informacji mogą być dokumenty, osoby lub instytucje⁴. Za źródło informacji uważa się zarówno dokumenty, jak i zespół warunków (system, miejsce, organizacje, konferencje, spotkania), którymi mogą być przydatne wiadomości z dziedziny nauki, techniki, ekonomii⁵. Źródłami mogą być również książki i czasopisma elektroniczne, bazy danych oraz Internet.

Źródła informacji powszechnie nazywa się mediami. Media⁶ to różnego rodzaju przedmioty, urządzenia, programy, a także instytucje przekazujące użytkownikowi informacje w formie komunikatów wyrażonych przez słowa, obrazy i dźwięki lub umożliwiające im samodzielne uzyskiwanie i przekazywanie informacji. Urządzeniami przekazującymi informacje są np. telewizor, radio, magnetowid, komputer. Nośnikami przekazu informacji są np. kasetę wideo, płyta CD, Internet. Natomiast formami przekazu informacji jest np. dźwięk, obraz, grafika, film, plik⁷. Wszystkie wymienione media przenikają się i łączą, tworząc tzw. Multimedia⁸.

Multimedia to zestaw pomocy dydaktycznych obejmujących materiały edukacyjne różnego typu (teksty, filmy, nagrania magnetofonowe itp.) Rozróżnia się multimedia klasyczne tj.: prasa, książki, czasopisma, taśmy audio i wideo, radio, telewizja, sprzęt audiowizualny, środki fotograficzne; multimedia jako nowoczesne środki techniczne służące do cyfrowego, interakcyjnego przetwarzania i prezentacji informacji

³ *Encyklopedia powszechna Laroussa*, Tom II, Warszawa 2003, s. 1144.

⁴ W. Piróg, *Zagadnienia informacji i dokumentacji naukowej*, Warszawa 1977, s. 22.

⁵ W. Piróg, *Poradnik pracownika informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej*, Warszawa 1977, s. 15.

⁶ B. Siemieniecki, *Pedagogika medialna podręcznik akademicki*, Warszawa 2007, s. 9-11, 15-17, 21-28.

⁷ *Encyklopedia powszechna XXI wieku*, Tom IV, Warszawa 2005, s. 168.

⁸ [online]. [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Multimedia>

w zintegrowanej postaci: tekstowej, graficznej i dźwiękowej. Do nich zalicza się komputery wyposażone w karty graficzne, dźwiękowe i dyski kompaktowe CD i DVD, programy komputerowe z grafiką, dźwiękiem animacją, narzędzia programowe służące do realizacji prezentacji multimedialnych sieci komputerowej oraz obsługujące transmisje tele- i wideokonferencyjne.

1. ŹRÓDŁA INFORMACJI I ICH PODZIAŁ

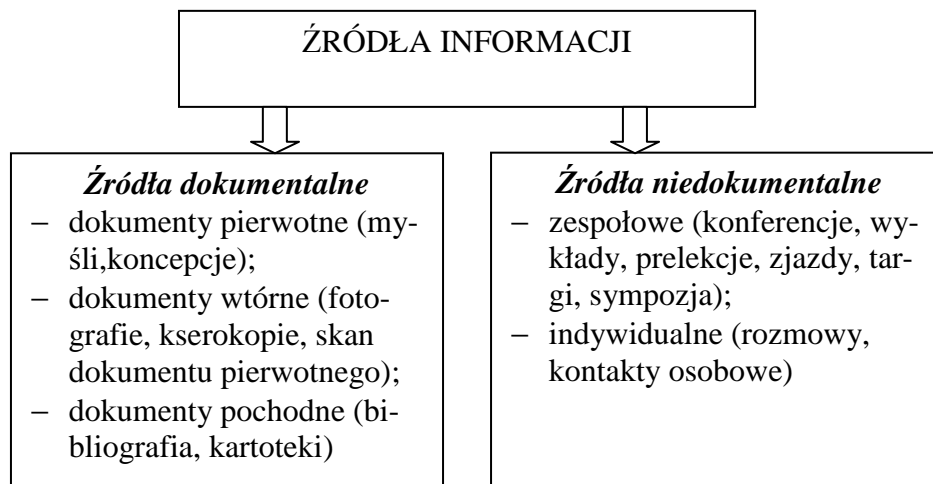
Źródła informacji (rys. 1) dzielą się na⁹:

1) źródła dokumentalne:

- dokumenty pierwotne;
- dokumenty wtórne;
- dokumenty pochodne.

2) źródła niedokumentalne:

- zespołowe;
- indywidualne.

Rys. 1. Podział źródeł informacji

Źródło: Opracowanie własne

Do pierwszej grupy źródeł dokumentalnych zalicza się dokumenty pierwotne. Jest to np. myśl, koncepcja na jakiś temat. Mogą być zapisane w dowolnej formie jako referat, notatka, zapis elektroniczny zgodny z wolą twórcy. Dzięki takim koncepcjom badaczy poznajemy różne aspekty danego przedmiotu.

Do kolejnej kategorii źródeł dokumentalnych zalicza się dokumenty wtórne. Są to na przykład duplikaty, odpisy, kopie, fotografie, kserokopie, skany. Umożliwiają one korzystanie z danego powielonego dokumentu szerszej grupie odbiorców. Ułatwiają naukę i dostęp do lepszej informacji na obrany temat.

Następna grupa to dokumenty pochodne zawierające informacje o dokumencie pierwotnym i jego zawartości. Do nich zaliczane są bibliografie, kartoteki. Są to wyka-

⁹ W. Piróg, *Zagadnienia informacji i dokumentacji naukowej*, Warszawa 1977, s. 25.

zy odrębnych jednostek piśmienniczych zestawionych w celu umożliwienia weryfikacji zawartych w treści informacji na dowolny temat. Zawierają dane dotyczące nazwisk, tytułów książek, czasopism różnych autorów. Tworzą bazę informacyjną dotyczącą konkretnego przedmiotu badań.

Niedokumentalne źródła informacji dzielą się na zespołowe i indywidualne. Do źródeł zespołowych należą konferencje, wykłady, prelekcje, zjazdy, targi, sympozja. Dotyczą one zespołowego uczestnictwa w określonej grupie osób zainteresowanych tematyką z konkretnej dziedziny wiedzy. Osoba prowadząca przekazuje informacje na jakiś temat, przedstawia różne aspekty myślowe oraz zachęca do współuczestnictwa pozostałych zainteresowanych daną dziedziną. Na zajęciach z uczniami lub studentami wychowawca pozwala na dowolne wypowiedzianie się wychowanków na określony temat.

Do źródeł indywidualnych zalicza się rozmowy, kontakty osobowe. Są to na przykład konsultacje wykładowcy ze studentem w celu analizy pracy magisterskiej, doktorskiej bądź referatów. Jest to indywidualny tok nauczania. Do tej kategorii zalicza się również rozmowę pracodawcy z kandydatem do pracy bądź rozmowy akwizytora z klientem.

2. RÓŻNORODNOŚĆ ŹRÓDEŁ INFORMACJI

Badania naukowe wskazują na to, iż wiele osób przyjmując informacje oraz uznając je za wiarygodne kieruje się tym, z jakiego źródła one pochodzą. W różnych instytucjach w tym wojskowych osobami, które traktuje się jako wiarygodne źródła informacji są przede wszystkim bezpośredni przełożeni. W sprawach patriotycznych i obywatelskich ważnym źródłem są autorzy książek historycznych, beletrystycznych, rozmowy z weteranami wojennymi oraz wiedza, którą uzyskuje się poprzez naukę i dydaktykę.

Na podstawie różnych źródeł informacji zawartych na przykład w literaturze fachowej dotyczącej nauczania można stwierdzić, że nadaje się ona do ćwiczeń z uczniami, ze studentami różnych szkół i uczelni wyższych. Zadaniem pedagoga jest przygotowanie odpowiednich materiałów dydaktycznych do zajęć. Niektóre książki, czasopisma oraz pisma urzędowe są pedagogiczną skarbnicą wiedzy, bowiem uczą właściwego postępowania i wykorzystywania informacji z danej dziedziny.

Ważnymi źródłami są również pisma przechowywane w archiwach, korespondencja i dzieła tworzone przez uczniów na przykład prace plastyczne, referaty bądź notatki z lekcji. Są one informacją dla pedagogów, służącą poznaniu i ocenieniu wychowanka. Produkty tworzone przez uczniów, studentów nie muszą być umieszczone na papierze. Mogą być nimi dzieła przestrzenne na przykład rzeźby, modele, figury geometryczne. Źródłem informacji jest także każdy produkt będący skutkiem działań pedagoga, czyli zeszyty, brudnopisy, sprawozdania z działalności uczelnianej, dzienniki szkolne, prace plastyczne przedstawiające różne ujęcia tego samego zagadnienia. Wszystkie wymienione produkty stanowią bogaty materiał do obserwacji rezultatów procesów dydaktycznych w umysłach ich autorów.

Źródłami informacji są również nośniki informacji tj. taśmy video, płyty, dyskietki oraz zapiski biograficzne, fotografie i pamiętniki (rys. 2, 3, 4 i 5). Dostarczają one informacji na temat postaci czy zjawiska będącego celem analizy. Formę analizy w po-

staci pamiętników, fotografii i zapisków bibliograficznych stosowali profesorowie socjologów i pedagogów: Florian Znaniecki¹⁰, Józef Chałasiński¹¹ oraz Jan Szczepański¹². Chodziło im przede wszystkim o autentyczność analizowanych materiałów. Tworząc swoje dzieła, publikacje, uwzględniali powyższe materiały jako element wiarygodności i przydatności w celu analizy problemu.

Podstawowym warunkiem uzyskania źródeł informacji w pedagogice jest:

- zbieranie materiałów;
- określenie wiarygodności dokumentów;
- szczegółowy przegląd dokumentów.

Dzięki tym czynnościom pedagogowie mogą odpowiednio przeprowadzić zajęcia, korzystając z różnych źródeł. Dzięki odpowiedniemu doborowi materiałów do przeprowadzenia zajęć wychowawcy umacniają swoją pozycję w budowaniu właściwych relacji z podopiecznymi. Ważna jest także umiejętność przekazywania informacji przez pedagoga. Jego zadanie powinno ograniczyć się do podsuwania pomysłów i nadzorowania pracy podopiecznych, zaś oni sami winni pracować swobodnie, zgodnie ze swoimi indywidualnymi rytmem i sposobami. Istotne są także relacje na linii wychowawcy podopieczni, a także osobiste zainteresowania wychowawcy. Chęć działania i aktywność pedagoga oddziałują na podopiecznych, stymulując ich do samodzielnej pracy. Także zachęty, pochwały, pozytywne nastawienie do przedsięwzięć realizowanych przez wychowanków, udoskonalanie metod pracy, pobudza uczniów do dalszych wzmózonych wysiłków.

Cennym źródłem oraz sprawdzieniem umiejętności wykorzystania swojej wiedzy są ćwiczenia z niewypełnionymi lukami, które mobilizują uczniów do myślenia.

Źródłem pozyskiwania informacji jest również ankieta. W pedagogice stosuje się ją w celu zdobywania wiedzy o cechach jakiejś zbiorowości, informacji o opiniach, zjawiskach, wydarzeniach. Jest ona typem kwestionariusza, w którym pytania są opracowane w taki sposób, że ich treść nie wymaga dodatkowych komentarzy ze strony badacza. Sama forma pytania wystarczy do otrzymania właściwej odpowiedzi ze strony respondenta. Wincenty Okoń w „Nowym słowniku pedagogicznym” wskazuje cztery rodzaje ankiety¹³:

- ankieta jednorazowa - umożliwia zarejestrowanie opinii ludzi o jakimś zjawisku w danym momencie;
- ankieta okresowa - stosuje się ją w regularnych odstępach czasu;
- ankieta imienna - podpisana nazwiskiem osoby wypełniającej ją;
- ankieta bezimienna- jest to ankieta anonimowa.

W badaniach pedagogicznych kwestionariusz ankiety dotyczy zwykle dwójakiego rodzaju danych: jakiegoś stanu rzeczy, na przykład: danych personalnych, warunków mieszkaniowych, rodzinnych, materialnych, lub opinii, poglądów, przekonań i postaw.

---

¹⁰ [online]. [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Florian_Znaniecki

¹¹ [online]. [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Józef_Chałasiński

¹² [online]. [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Szczepa (socjolog)

¹³ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2003, Warszawa, s. 19.

Ważnym źródłem jest także wywiad, obserwacja, techniki socjometryczne, analiza dokumentacji, techniki statystyczne¹⁴.

2.1. Nowoczesne źródła informacji

W erze dynamicznego rozwoju technologii informacyjnej coraz częściej sięga się po nowoczesne źródła informacji. Jeszcze niedawno aby przeczytać lekturę szkolną, trzeba było wypożyczyć lub kupić książkę, a uzyskanie wiadomości o powłoce Marsa czy Księżyca wiązało się z poszukiwaniem informacji w encyklopedii lub podręczniku. Obecnie coraz częściej sięga się po nowoczesne źródła informacji. Internet jest niesamowicie wielkim „zbiornikiem” wiedzy. Korzystając z niego, można przeczytać szkolną lekturę, zapoznać z codzienną gazetą, posłuchać radia lub obejrzeć program telewizyjny.

Dzięki wyszukiwarkom internetowym można łatwo i szybko znaleźć wiele potrzebnych informacji, dotyczących na przykład wiadomości, rozrywki, pracy oraz nauki. Do najbardziej popularnych wyszukiwarek należą google, twocows i standardowe Wyszukiwarki portali internetowych takich, jak wp, interia, onet. Przy pomocy Internetu można przeprowadzić rozmowy z przyjaciółmi lub osobami z kraju i ze świata. Można także uczestniczyć w aukcjach internetowych, które pozwalają na kupno, sprzedaż oraz zamianę większości rzeczy. Wyszukiwarki internetowe są bardzo wygodne, gdyż można wiele rzeczy obserwować bez wychodzenia z domu. Konta internetowe umożliwiają kierowanie kontem, płacenie rachunków, wykonywanie przelewów, sprawdzanie salda bez potrzeby wizyty w oddziale banku.

Wiele portali internetowych ma do zaoferowania tzw. „rozrywkę”. Są to m.in. gry on-line, w które można grać dzięki dostępowi do Internetu. Można rozwiązywać krzyżówki, psychotesty, brać udział w konkursach, internetowych forach.

Przy pomocy Internetu można oglądać filmy, czytać książki i prasę, słuchać muzyki, grać w gry. Jest też możliwość korzystania z serwisów informacyjnych dotyczących pogody, odjazdów, kursów waluty itp. Internet pomaga również w pracy.

W Internecie znajdują się strony poświęcone edukacji. Na takich stronach umieszczone są między innymi streszczenia lektur, wypracowania, opracowania, rozprawki, referaty. Można wyszukać informacje dotyczące naukowców, pisarzy, malarzy konstruktorów itp.

Tradycyjne książki zaczynają mieć już swoją konkurencję. W Internecie można znaleźć e-booki, a potem przenieść je do specjalnego urządzenia np. czytnika mp3 z zainstalowanym lektorem do nauki języków obcych.

2.2. Inne źródła informacji

Do źródeł informacji należą:

- Turystyka

Umożliwia poznawanie miejsc w kraju i na świecie. Dzięki niej mamy styczność z ludźmi, językami, kulturami, obyczajami. Poznajemy przyrodę innych krajów oraz klimat, jaki w danym zakątku świata panuje. Człowiek uprawiając turystykę regeneruje siły fizyczne i psychiczne oraz kształtuje swoją osobowość. Turystyka stanowi także

---

¹⁴ Tamże, s. 342, 198, 267,17,275.

formę działalności gospodarczej, w której ramach wykształciły się różnego rodzaju usługi, tj.: noclegi, usługi gastronomiczne oraz usługi transportowe.

Rys. 2. Narzędzia do odtwarzania e-booków (notebook, odtwarzacz CD)

Źródło: Opracowanie własne

Rys. 3. Tradycyjne - drukowane źródła informacji (książki, czasopisma)

Źródło: Opracowanie własne

Rys. 4. Tradycyjne – elektroniczne źródła informacji (telewizor, radio)

Źródło: Opracowanie własne

Rys. 5. Nośniki informacji (płyta CD, dyskietka)

Źródło: Opracowanie własne

- Muzyka (muzyka w edukacji, subkultury muzyczne, gatunki muzyki)

Muzyka to sztuka organizacji struktur dźwiękowych w czasie. Jedną z dziedzin sztuk pięknych, która wpływa na psychikę człowieka przez dźwięki. Muzyka jest jednym z przejawów ludzkiej kultury. Przyjmuje się, że muzyka od zawsze towarzyszyła człowiekowi w pracy, zabawie, odpoczynku oraz w obrzędach. Od zawsze łączona była z tańcem i słowem. Z początku służyła celom praktycznym – pomagała w pracy zespołowej, była formą komunikacji, później stała się elementem tożsamości zbiorowej. Z czasem wykształciła się jako jedna z gałęzi sztuki.

- Instytucje naukowe

Są to placówki naukowe zajmujące się badaniami naukowymi. Do placówek naukowych zaliczyć można uczelnie wyższe, instytuty Polskiej Akademii Nauk, Polskiej Akademii Umiejętności, jednostki badawczo-rozwojowe, stacje badawcze, stacje terenowe uniwersytetów, jednostki badawcze w zakładach przemysłowych itd., prowadzące badania podstawowe lub stosowane.

- Teatr

Teatr to rodzaj sztuki widowiskowej, w której aktor lub grupa aktorów na żywo daje przedstawienie dla zgromadzonej publiczności. Terminem tym określa się też sam spektakl teatralny lub budynek, w którym jest on grany. Teatr to rodzaj sztuki, która odwołuje się niemal do wszystkich zmysłów człowieka. Łączy obraz z dźwiękiem, ukazuje bezruch lub ruch. Może odwołać się do zmysłu węchu lub dotyku.

- Muzea

Instytucje powołane do gromadzenia, badania oraz opieki nad obiektami posiadającymi pewną wartość historyczną bądź artystyczną. W większych muzeach niewielka część z tych obiektów jest udostępniana publiczności w postaci wystaw stałych lub czasowych, natomiast reszta jest przechowywana w specjalnie do tego przystosowanych magazynach.

- Galerie

To kolekcja dzieł sztuki istniejąca jako samodzielna instytucja lub stanowiąca dział większego muzeum, współcześnie także salon wystawowy, połączony ze sprzedażą dzieł sztuki.

- Reklama

Jest to informacja połączona z komunikatem perswazyjnym. Zazwyczaj ma na celu skłonienie do nabycia lub korzystania z określonych towarów czy usług, popierania określonych spraw lub idei (np. promowanie marki). Reklama przybiera różną postać - od rzetelnej informacji o cechach produktu, spotykanej głównie w prasie specjalistycznej, po wychwalanie produktu bez rzetelnej informacji merytorycznej o przedmiocie reklamy, co często przypisuje się reklamie telewizyjnej.

- Archiwa, składnice, urzędy

Instytucje w których przechowywane, gromadzone, opracowywane i udostępniane są różnego rodzaju dokumenty.

- Wystawy, targi: książki, edukacyjne, techniczne, rolnicze

Są to wystawy cyklicznych ekspozycji prezentujące dorobek kulturalny, naukowy i techniczny kraju i narodów świata.

- Radio: publiczne i prywatne, radio w edukacji, język radia, programy Polskiego Radia

Radio – dziedzina techniki zajmująca się przekazywaniem wiadomości na odległość za pomocą fal elektromagnetycznych. Jest ważnym źródłem umożliwiającym poznanie bieżących informacji.

- Biblioteki, czytelnie

Instytucja społeczna, która gromadzi, przechowuje i udostępnia materiały biblioteczne oraz informuje o materiałach bibliotecznych (swoich i obcych). Praca w dziale gromadzenie polega na tym, że gromadzi się dokumenty poprzez kupno, dary, depozyty, wymianę egzemplarzy. Ponadto opracowuje się księgozbiór, przeprowadza inwentaryzację, kataloguje i klasyfikuje wg określonego systemu. Dział udostępnianie udostępnia zbiory, wypożycza międzybibliotecznie poprzez dokumenty wtórne (fotografie, ksera, mikrofilmy, taśmy, dyski). W dziale informacyjnym można dowiedzieć się o zbiorach własnych lub innych bibliotek (krajowych, zagranicznych) na podstawie bibliografii, faktografii oraz za pomocą baz zautomatyzowanych, katalogów i inwentarzy. W dziale czytelnia udostępniane są materiały dydaktyczne i edukacyjne, z których korzysta się na miejscu. W dziale tym czytelnik ma wolny dostęp do półek z książkami i prasą. W innym znaczeniu to nazwa samego budynku zawierającego zbiory biblioteczne.

3. ZAGROŻENIA PŁYNĄCE Z NIEUMIĘJĘTNEGO KORZYSTANIA Z NOWOCZESNYCH ŹRÓDEŁ INFORMACJI

Przed erą Internetu przywiązywano dużą wagę do uzależnienia się od telewizji, czy wpływu oglądanych filmów na zachowania społeczne, zwłaszcza te negatywne. W chwili obecnej nadal mówi się o selekcji oglądanych filmów i programów, ale także zwraca uwagę na ilość godzin spędzonych przed ekranem. Przeciągające się do wielu godzin oglądanie filmów może powodować zacieranie granicy między rzeczywistością a fikcją. Telewizja i Internet są mediami, które mogą sprawić, że młody człowiek straci wrażliwość na ludzką krzywdę, a na życie będzie patrzył przez pryzmat ulubionego serialu.

Z obserwacji badaczy dotyczących wpływu mediów na współczesnego człowieka wynika, że stanowią one źródło wielu zagrożeń. Oddziałują na intelektualną sferę funkcjonowania człowieka, wyzwalając bierną postawę odbiorcy, ograniczając twórcze nastawienie do świata. Powodują problemy zdrowotne, zwłaszcza w przypadku niekontrolowanego korzystania z komputera i oglądania telewizji (obniżenie sprawności ruchowej, wady wzroku i postawy, problemy psychiczne wynikające z uzależnienia). Rozluźniają więzi międzyludzkie, prowadząc w skrajnych przypadkach do całkowitej izolacji. Szczególny niepokój budzą zmiany mające miejsce w sferze emocjonalnej, jak wzrost poziomu agresji, kształtowanie postawy konsumenckiej czy formowanie fałszywej wizji siebie i świata.

Przekazy medialne coraz bardziej nasycone są obrazami przemocy. Widoczne jest to w dziecięcych „kreskówkach”, w filmach, w programach informacyjnych oraz w grach komputerowych. Oglądana telewizja lub przeglądane strony w Internecie dużo bardziej modelują zachowanie człowieka niż przekaz pisany czy słowny, gdyż dają możliwość poznania szczegółów i kontekstu obserwowanej sytuacji. Łatwiejszemu przyswajaniu agresywnych treści sprzyja fakt, że często dzieje się to w zaciszu domowego

ogniska, gdzie czujemy się bezpieczni, gdzie wyłączamy nasze mechanizmy obronne. Brutalne sceny filmowe, gry komputerowe, a także relacje drastycznych wydarzeń w telewizji mogą dostarczać nowych, nieprzewidywalnych pomysłów, zwłaszcza w przypadku młodszych odbiorców. Dzieci chętnie przyswajają sobie negatywne zachowania bohaterów. Widząc agresję, uświadamiają sobie, iż jest ona drogą do odniesienia zwycięstwa, sukcesu. Długotrwały i intensywny kontakt z przesyconymi przemocą mediami prowadzi do stopniowego odwrócenia odbiorcy, zanika odraza i przerażenie, maleje współczucie, rodzi się przyzwolenie na obecność agresji i akceptacja użycia jej. Brutalne sceny z filmów wzbudzają psychiczny dystans, prowadząc do tego, iż widz w sytuacji rzeczywistej nie potrafi odczuć grozy sytuacji. Innym niebezpieczeństwem jest osłabianie przyjętej we wczesnym dzieciństwie normy nakazującej kontrolę agresywnych zachowań. Widząc zachowanie osoby, z którą często się identyfikuje (bohater filmowy), młody człowiek stopniowo modyfikuje swój stosunek do zasadności unikania przemocy. Jeśli jednostka ludzka przejawia zachowania agresywne, istnieje duże prawdopodobieństwo, że zachowania te będą ulegać eskalacji. W efekcie może nastąpić trwała zmiana obrazu własnej osoby. Co więcej, otwarte atakowanie przeciwnika sprawia, że następuje zmiana w stosunku do osoby atakowanej. Przypisuje mu winę za to, że „zmusił” nas do agresji. Powstały rozdźwięk między naszym dobrym wyobrażeniem o sobie, a naszym zachowaniem (dysonans poznawczy) redukujemy wytworzeniem w sobie przekonania, że jeśli atakujemy kogoś, to zasługuje on na to.

W dzisiejszym świecie media stały się nieodłącznymi elementami współczesnego życia. Ich siła, zasięg i wpływ są coraz większe. Oddziałują na myśli, wolę, uczucia i wyobraźnię. Często media narzucają odbiorcom nie tylko, jak mają myśleć, ale też o czym mają myśleć. Uważa się, że są one nośnikami różnorodnego dobra, kierowanego tak do jednostki, jak i do społeczeństwa. Stają się one czynnikiem upowszechniającym zło, ponieważ media nie tylko odtwarzają istniejącą rzeczywistość, lecz również potrafią ją dowolnie kreować na swój własny użytek.

PODSUMOWANIE

Uwzględnione w artykule źródła informacji to dokumenty, które są nieodzownym elementem wspomagającym pedagogikę. Dzięki źródłom i tym tradycyjnym, jak książki, encyklopedie, słowniki, czasopisma, korespondencje oraz tym nowoczesnym, jak Internet, radio, telewizja możemy poszerzać informacje na różne tematy. Dla pedagogiki mniej istotna jest forma. Ważna jest treść i autentyczność przekazywanych informacji. Dla pedagoga nie tylko książka jest źródłem informacji. Istotne są relacje z wychowankami widoczne poprzez rozmowę, naukę, dzieła artystyczne. Dzięki różnym źródłom dydaktycy mają możliwość przekazania większej ilości informacji na dany temat. Im więcej wiadomości z różnych źródeł, tym wiedza podopiecznych jest szersza i bardziej urozmaicona. Pedagogika będzie korzystać z różnych źródeł informacji bez względu na ich formę przekazu.

LITERATURA

1. Bolter J.D., *Człowiek Turinga. Kultura Zachodu w wieku komputera*, Warszawa 1990.
2. Dembowska M., *Nauka o informacji naukowej (informatologia): organizacja i problematyka badań w Polsce*, Warszawa 1991.

3. *Encyklopedia powszechna Laroussa*, Tom II, Warszawa 2003.
4. *Encyklopedia powszechna XXI wieku*, Tom IV, Warszawa 2005.
5. Negroponte N., *Cyfrowe życie: jak się odnaleźć w świecie komputerów*, Warszawa 1997.
6. Piróg W., *Zagadnienia informacji i dokumentacji naukowej*, Warszawa 1977.
7. Piróg W., *Poradnik pracownika informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej*, Warszawa 1977.
8. Reeves B., *Media i ludzie*, Warszawa 2000.
9. Siemieniecki B., *Pedagogika medialna podręcznik akademicki*, Warszawa 2007.
- 10.[online]. [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Multimedia>.
- 11.[online]. [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Florian_Znanięcki.
- 12.[online]. [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Józef_Chałasiński.
- 13.[online]. [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Szczepa (socjolog).

SOURCES OF INFORMATION AND THEIR SIGNIFICANCE IN PEDAGOGY

Summary

The article concerns pedagogy as a science linked to other branches of knowledge and various types of sources of information. In the article, the author presents what pedagogy is, what its educational and teaching activities are, and what a source of information is, what its different types are as well as what impact they have on education. In addition, the article takes account of other forms of sources and the classification into traditional and contemporary ones. The article also mentions the issue of threats resulting from an incompetent use of multimedia information which have a malign influence on a young recipient.

Key words: *pedagogy, sources of information, documentary sources, non-documentary sources, multimedia, mass media*

Artykuł recenzował: dr hab. Piotr MICKIEWICZ, prof. nadzw. DSW